

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 /ISO 9001:2015

Кафедра фізичної культури, спорту та реабілітації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДТЕУ

(пост. п. 7 від 27.06 2024 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

ІСТОРІЯ СПОРТУ/ HISTORY OF SPORT

ПРОГРАМА/ COURSE SUMMARY

Київ 2024

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автори: **Гамов В.Г.** завідуючий кафедри фізичної культури, спорту та реабілітації;

Чигирин О.Г. кандидат педагогічних наук, викладач

Програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фізичної культури та спорту від 22.05.2024 р., протокол № 15.

Рецензент:

Короп М.Ю., доцент кафедри фізичної культури та спорту Державного торговельно-економічного університету, кандидат педагогічних наук.

**ІСТОРИЯ СПОРТУ /
HISTORY OF SPORT**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Історія спорту» призначена для здобувачів ДТЕУ освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форм навчання галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», освітньої програми «Спортивний менеджмент».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з наступних розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

1.1.Метою дисципліни «Історія спорту» є теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців щодо розвитку професійної самосвідомості, виховання морально-етичних, та ідейно-патріотичних переконань, причетності до світової історичної спадщини та традицій в галузі фізичної культури і спорту.

1.2.Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія спорту» є прищеплення навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку спорту; навчання практичних навичок роботи з історичною та науковою літературою, критичного осмислення документів та першоджерел; вироблення умінь застосовувати набуті знання у професійній діяльності для орієнтації в сучасних тенденціях розвитку спорту, оцінки спортивних явищ та подій.

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Історія спорту" є формування у студентів системи знань щодо виникнення й розвитку засобів, форм, методів, ідей та теорій в історії спорту.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Передумови для вивчення дисципліни - знання, що сформовані під час вивчення таких дисциплін: «Спортивна медицина», «Біохімія», «Спортивна фізіологія», «Фізичне виховання».

Для формування компетентностей з дисципліни «Історія спорту» здобувачі вищої освіти попередньо повинні:

знати:

- історичні тенденції розвитку суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту ;
- фізіологічне обґрунтування занять оздоровчими фізичними вправами і спортом;
- вплив занять фізичною культурою та спортом на організм людини;
- біохімічні зміни у організмі при м'язовій роботі;
- біохімічні основи раціонального харчування спортсменів;
- біохімічні закономірності адаптації до м'язової діяльності;
- історію розвитку спортивних споруд та їх класифікацію;

вміти:

- аналізувати процеси становлення та розвитку різних напрямів спорту, олімпійського руху та олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях та демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем;
- засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег;
- демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання різних педагогічних традиційних і сучасних методів та прийомів;
- надати рекомендації щодо раціонального харчування осіб, які займаються в оздоровчих групах та секціях;
- скласти програму тренувальної діяльності в залежності від морфо-функціональних можливостей організму;
- використовувати законодавчу базу та нормативні документи для вирішення проблем розвитку фізичної культури та спорту;
- орієнтуватися в процесах функціонування національної та міжнародної систем фізичної культури та спорту.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Історія спорту» як вибіркова освітня компонента забезпечує оволодіння ним загальними та фаховими компетентностями і досягнення програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

Спортивний менеджмент (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст	Номер теми, що розкриває компетентності
Загальні компетентності за освітньою програмою		
1	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.	1,7, 8, 10, 12
3	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	1-12
12	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	6,7,9,12
Спеціальні компетентності за освітньою програмою		
6	Здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту.	1-12
12	Здатність використовувати всесвітній і національний історичний досвід становлення спорту в практичній діяльності.	3, 7, 10, 12
14	Здатність до безперервного професійного розвитку.	5,6,8,11
Програмні результати навчання за освітньою програмою		
1	Здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем.	1,2,4,5,6,9
19	Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.	7, 11
20	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.	11, 12
21	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	3, 8, 11

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до дисципліни «Історія спорту». Фізична культура в первісному суспільстві

“Історія спорту” як навчальна і наукова дисципліна. Зв’язок з іншими навчальними дисциплінами. Основні терміни і поняття та еволюція їх розвитку (фізична культура, фізичне виховання, спорт, гімнастика). Періодизація та джерела вивчення історії фізичної культури. Передумови виникнення і розвитку фізичних вправ та ігор у первісному суспільстві. Фактори, які вплинули на зародження фізичної культури – суб’єктивні та об’єктивні (кліматичні, географічні, суспільні, біологічні та ін.). Теорії походження фізичної культури: із трудової діяльності, з релігійної діяльності, з ігрової діяльності, біологічна теорія.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с. 10-23], 3 [с. 20-24]

Додатковий: 6 [с. 3-5]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 2. Формування фізичної культури в основних центрах стародавнього світу

Особливості, провідні форми та суспільне значення фізичної культури стародавнього світу. Фізична культура країн Стародавнього Сходу (Стародавня Месопотамія, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай та ін.). Особливості фізичної культури у народів Америки у період до європейської колонізації. Значення фізичного виховання в житті Стародавньої Греції. Спартанська та афінська системи фізичного виховання. Зміст античної гімнастики. Особливості фізичної культури Стародавнього Риму. Використання фізичних вправ у давньоримських видовищах. Підготовка та виступи гладіаторів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с. 24-36]

Додатковий: 2 [с. 9-22]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 3. Агоністика й атлетичні ігри Стародавньої Греції

Значення агоністики у житті античних греків. Особливості проведення атлетичних ігор стародавніми греками. Піфійські, Істмійські, Немейські та інші загальноеллінські ігри Стародавньої Греції. Легенди та міфи про зародження Олімпійських ігор. Місце проведення, програма, зміст, учасники Олімпійських ігор. Нагородження олімпіоніків. Причини занепаду давньогрецьких Олімпійських ігор (втрата олімпійських ідеалів, професіоналізація атлетики, завоювання Греції Римом, прийняття християнства та ін.).

Фізичне виховання та спортивні споруди Стародавньої Греції (стадіони, гіпподроми, палестри, гімнасії).

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с. 37-42]

Додатковий: 1 [с. 3-48], 7 [с. 12-128]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 4. Фізична культура епохи середньовіччя

Особливості фізичної культури в середні віки. Лицарська система фізичного виховання. Навички та чесноти, які виховувалися у лицарів. Лицарські турніри. Розвиток фізичної культури серед селян та ремісників-міщан європейських країн. Вплив християнської релігії на розвиток фізичного виховання. Зародження науково-методичної думки в галузі фізичного виховання вченими-гуманістами (Вітторіно де Фельтре, Франсуа Рабле, Мішель Монтень, Ян Амос Коменський, Річард Малкастер, Епіфаній Славинецький та ін.).

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с. 54-65]

Додатковий: 6 [с. 52-54]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 5. Фізична культура та спорт нового часу. Зародження міжнародного спортивного руху

Передумови формування національних систем фізичного виховання у XVIII-XIX ст. Особливості німецької, шведської, французької та сокільської систем фізичного виховання. Діяльність Іоганна Гутс-Мутса, Герхарта Фіта, Фрідріха Яна, Ернста Айзелена, Франциска Амороаса, Пера і Ялмара Лінгів, Мирослава Тірша, Жака Далькроза, Айсидори Дункан та інших діячів європейської фізичної культури нового часу. Англійська система фізичного виховання. Рух “арнольдизм”. Теоретичні розробки Чарльза Кінгслі. Діяльність Томаса Арнольда. Утворення нових форм та структур фізичного виховання: релігійних, національних, жіночих, професійних, парамілітарних. Міжнародний скаутський рух. Формування системи міжнародних змагань та організаційних структур міжнародного спорту. Проведення перших міжнародних змагань, неофіційних та офіційних чемпіонатів світу та Європи. Утворення міжнародних федерацій з видів спорту. Формування наукових основ розвитку спорту (Джордж Демені, Іван Сеченов, Петро Лесгафт, Фроде Садолін, Георг Рацине та ін.).

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с. 14-44], 3 [с. 66-93]

Додатковий: 7 [с. 264-350]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 6. Історія виникнення сучасних літніх і зимових Олімпійських ігор та їх символіка й атрибутика

Соціальні, економічні, пацифістські, спортивні та інші передумови відродження Олімпійських ігор сучасності. Спроби проведення олімпійських змагань у XVII-XIX ст., піонери відродження Олімпійських ігор. Розкопки Олімпії. Діяльність Ернста Курціуса, Евангеліса Цаппаса. Життя та діяльність П'єра де Кубертена. Атлетичний конгрес 1894 року та його значення. Прийняття Олімпійської Хартії. Обрання керівних органів Міжнародного олімпійського комітету, визначення місця проведення Ігор I Олімпіади. Заснування Міжнародного олімпійського комітету. Організація, проведення та значення Ігор I Олімпіади. Зародження та особливості проведення зимових Олімпійських ігор. Періодизація зимових Олімпійських ігор. Олімпійська символіка та атрибутика.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с.106-120]

Додатковий: 2 [с. 3-47], 7[с. 382-397]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 7. Історичні особливості розвитку міжнародного олімпійського руху сучасності

Хронологія та аналіз Олімпійських ігор сучасності. Характерні риси Ігор I-V Олімпіад до першої світової війни. Проблеми проведення I Олімпіади в м.Афіни . Маркетингова діяльність організаторів ігор. Проведення змагань в програмі Олімпіад під час проведення всесвітніх промислових ярмарок в м.Париж(1900 р.) і м. Сент-Луїс(США, 1904 р.). Намагання організаторів проведення "кольорових ігор". Якісне проведення Ігор Олімпіад в м.Лондон(1908 р.) та м.Стокгольм(1912 р.). Визначні спортивні результати, показані атлетами в даному періоді. Особливості проведення Ігор VII-XIV Олімпіад (1920-1948 рр.). Олімпійська символіка і протокольні заходи під час церемонії відкриття. Відставка П'єра де Кубертена. Проблеми проведення Олімпіади в м.Берлін(1936 р.). Післявоєнне відродження Олімпійських ігор . Характеристика проведення XV-XXIV Олімпіад(1952-1988 рр.). Створення міжнародної олімпійської академії, Всесесвітньої антидопінгової агенції, створення МОК фонду "Олімпійська солідарність". Загальна характеристика XXV-XXXII Олімпіад 1992-2020 рр.). Участь окремою командою атлетів України. Поліпшення політичної атмосфери в світі і під час проведення Олімпіад.

Хронологія та аналіз проведення Зимових Олімпійських ігор. Діяльність та Міжнародного Олімпійського Комітету та його президентів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с. 120-148], 4 [с. 3- 493], 5 [с.4 - 514]

Додатковий: 6 [с. 64-119]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 8. Особливості розвитку міжнародного спортивного руху в епоху новітнього часу

Система комплексних спортивних змагань як складова частина міжнародного спортивного руху. Континентальні, регіональні, релігійні, професійні, етнічні та інші ігри. Параолімпійські ігри та їх значення. Міжнародний студентський спортивний рух, Універсіади. Розвиток не олімпійських видів спорту. Проблеми та перспективи розвитку сучасного міжнародного спортивного та олімпійського рухів: взаємовідносини професійного та любительського спорту, політизація спорту, комерціалізація спорту, допінг у спорті, роль засобів масової інформації в розвитку міжнародного спорту. Особливості сучасної маркетингової діяльності міжнародного олімпійського комітету та спортивних федерацій з видів спорту.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.14-44], 3 [с.148-164]

Додатковий: 6 [с. 126-131]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 9. Витоки фізичної культури та спорту в Україні.

Зародження фізичної культури на українських землях у період первіснообщинного ладу. Фізична культура трипільських племен. Особливості фізичної культури скіфо-сарматської доби (племена кіммерійців, скіфів, сарматів). Розвиток фізичного виховання та спорту в античних державах Північного Причорномор'я (Ольвія, Херсонес, міста Боспорського царства). Спортивні зв'язки північнопричорноморських міст із давньогрецьким світом. Значення фізичних вправ у житті стародавніх слов'ян. Особливості, провідні форми та напрямки фізичного виховання у Київській Русі. Військово-фізична підготовка княжого війська. Народна фізична культура Київської Русі. Розвиток народних рухливих ігор, забав, обрядової культури. Військово-фізична підготовка запорізького козацтва.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 8-28], 3 [с. 164-176]

Додатковий: 2 [с. 9-35], 3 [с. 10-34], 5 [с.15-153]

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 10. Фізична культура та спорт в Україні у період нового та новітнього часу

Історичні передумови розвитку спортивного руху в Україні. Особливості розвитку фізичної культури і спорту в Східній Україні у XIX-XX ст. Формування гімнастично-спортивного руху на українських

землях у складі Російської імперії. Життя та діяльність Олексія Бутовського.

Особливості розвитку фізичної культури в Західній Україні (кінець XIX–30-ті рр. XX ст.). Зародження та розвиток спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні. Діяльність сокільських, січових, пластових, лугових та спортивних товариств Галичини. Роль Івана Боберського в розвитку західно-українського спортивно-гімнастичного руху. Особливості спортивного руху в Закарпатті та Буковині у першій третині XX ст.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 66-70], 3 [с.176-191]

Додатковий: 2 [с. 42-93], 3 [с.43-132], 5[с. 154-256]

*Інтернет-ресурси:*1-4

Тема 11. Створення та розвиток системи фізичного виховання та спорту в УРСР

Розвиток спорту за часів УРСР. Соціально-політичні аспекти розвитку фізичної культури в УРСР. Становлення системи фізичного виховання та спортивного руху в Радянській Україні. Особливості проведення Всесоюзних спартакіад. Заснування добровільних спортивних товариств “Динамо”, “Спартак”, “Локомотив”, “Колос”, “Буревісник” тощо. Зародження організаційних, програмно-нормативних та науково-методичних основ системи фізичного виховання. Роль комплексу «Готовий до праці та оборони» та Єдиної всесоюзної спортивної класифікації у розвитку фізкультурно-спортивного руху. Утворення перших навчальних закладів і наукових установ.

Спортивний рух української діаспори. Особливості розвитку структури спортивного руху в сучасній Україні. Проблеми та перспективи розвитку українського спорту. Діяльність Української Спортової Централі Америки і Канади. Роль української діаспори у становленні НОК України. Видатні діячі спортивного руху української діаспори.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 29-61], 3 [с. 185-191] , 5 [с. 4-136]

Додатковий: 2 [с. 135-172], 3[с.134-190] , 4[с. 5-192]

*Інтернет-ресурси:*1-4

Тема 12. Україна в олімпійському русі

Історичні етапи входження України в олімпійський рух. Перші виступи олімпійців з українських земель. Виступи спортсменів УРСР в Олімпійських іграх в складі команди СРСР. Створення НОК України та особливості його діяльності. Місце НОК України в системі Міжнародного Олімпійського руху. Президенти національного

олімпійського комітету. Фінансова підтримка національних спортивних федерацій. Популяризація олімпійського спорту. Особливості розвитку олімпійського руху в Україні за часів незалежності. Створення національної олімпійської академії. Допомога української діаспори в підготовці та участі українських атлетів в Олімпійських іграх. Підсумки виступів спортсменів України незалежними командами в Олімпійських іграх. Маркетингова діяльність НОКу і національних спортивних федерацій.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с192-206] 5 [с. 264 - 464]

Додатковий: 1,2 [с. 136-250], 3[с. 190-226]

Інтернет-ресурси: 1-4

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування. - К.: Перша друкарня, підручник. 2020.- 704 с.
2. Історія фізичної культури на різних етапах розвитку суспільства(частина П): навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей/ С. В. Хоменко, Т.О. Гриб, Т.Г. Клименченко// - Суми: 2019.- 105 с.
3. Степанюк С.І. Історія фізичної культури: [навчально-методичний посібник для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 Середня освіта (фізична культура), 017 Фізична культура і спорт].Херсон:вид-во ПП Вишемирський В.С.2016.-272 с.
4. Olimpik Games (1896-1972)/ М. Bulatova, S. Bubka, V. Platonov. - Kyiv: Olympyk literature, 2013. - Volume 1. - 496 p. - illustrated.
5. Olimpik Games (1976-2012)/ М. Bulatova, S. Bubka, V. Platonov. - Kyiv: Olympyk literature, 2013. - Volume 2. - 512 p. - illustrated.

Додатковий

1. Булатова М.М., Єрмолова В.М. Олімпійські ігри. Подорож у давнину. Друге видання.- К.: 2020.- 48 с.
2. Булатова М.М., Єрмолова В.М. Олімпійські ігри. Відродження. Друге видання.- К.: 2020.- 47 с.
3. Вербицький В.А. Бондаренко І.Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні: [навчальний посібник] .- Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014.- 340 с.
4. Куроченко І.О. Організація фізичної культури і спорту в умовах децентралізації та нового адміністративно-територіального устрою України: [навч.- метод. посіб.].- К. : ПОЛИВОДА А.В., 2021.- 192 с.
5. Цьось А. В. Історія фізичного виховання на теренах України з

- найдавніших часів до початку XIX ст.: [навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл.]. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2014. -456 с.
6. Олімпійський спорт: [Навчально-методичний посібник (Друге видання, доповнене)] Укл.: О.Г. Чигирин.- Бровари: БВУФК, 2015.- 140 с.
7. Cultural Heritage of Ancient Greece and the Olympic Games/ M. Bulatova, S. Bubka.- Keiv: Olempik literature, 2013.- 408 p.- illustrated.

Інтернет-ресурси

1. <https://uk.warbletoncouncil.org/historia-origen-deporte-10652> - Історія спорту: від зародження до сьогодення - Наука – 2022.
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> - Верховна Рада України
Офіційний вебпортал парламенту України, Законодавство України
3. <https://uk.wikipedia.org> - вікіпедія
4. <https://naurok.com.ua> - Журнал › Інтернет на користь